

Motion till riksdagen 2021/22:2940

av **Ann-Sofie Alm (M)**

Ekvationen äganderätt, brukarrätt och stärkt områdesskydd

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att naturreservat inte ska kunna bildas mot markägarens vilja och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge ansvariga myndigheter i uppdrag att upprätta uppdaterade skötselplaner för alla landets naturreservat och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen måste tillse att alla landets naturreservats uppdaterade skötselplaner är till fullo kostnadsbudgeterade och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om hur Frivillig vern som metod kan användas i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hur tilliten mellan skogsägare och myndigheter kan stärkas och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka äganderätten och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka brukanderätten för skogsägare och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör kartlägga de långsiktiga effekter som uppstår när markägare som skött sin skog extra varsamt bestraffas med att bli av med brukanderätten över marken, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Ett beslut från staten eller kommunen om att inrätta ett nytt naturreservat är en kraftfull åtgärd gentemot markägarna. De blir i praktiken av med det mesta av brukanderätten och det blir därtill inskränkningar i möjligheten att anlägga väg eller genomföra andra åtgärder i reservatet. Ersättning för detta intrång utges, men för en skogsägare som bedrivit skogsbruk och där marken dessutom kan ha gått i arv i många generationer är det inte ersättningsnivån som är det centrala utan rätten att få fortsätta bruka just den mark som vårdats av förfäder och som är en del i familjeföretagandet.

I Norge har man, under begreppet Frivillig vern, arbetat med full frivillighet i naturvården sedan 2005, ett arbetssätt där alla inblandade parter är mycket nöjda. Norge hade tidigare upplevt väldiga bekymmer med konflikter vid bildande av områdesskydd. Flera tvister hamnade i domstol, vilket blev väldigt kostsamt. Stortinget beslutade därför att pröva full frivillighet i naturvården som arbetsmetod.

Frivillig vern innebär att markägaren alltid har möjlighet att backa ur. Norge har som mål att skydda 10 procent av all skogsmark och är nu uppe i drygt fem procent. Markägarna tar initiativ till bildandet av områdesskydd men det är Miljödirektoratet som avgör om ett område är aktuellt för skydd utifrån vad det är man söker.

Metoden kan inte kombineras med tvångsvis skydd som i Sverige, utan det är full frivillighet som råder, vilket är väldigt viktigt ur ett tillitsperspektiv mellan myndighet och markägare. Skogsägarna tar initiativ till områdesskydd och efter det görs det en värdering om området är intressant och myndigheten inventerar området för att sedan tillsammans med markägaren bestämma om hur man går vidare med processen. Ibland kan ett område behöva utvidgas eller knytas ihop, och även i de fallen är det full frivillighet som råder.

Det är inte heller bara tvångsmässigt skydd som är problemet i svensk skogspolitik. De flesta reservat som nybildas behöver underställas en aktiv skötsel för att behålla naturvärdena, vilket kräver både tid och pengar – något som länsstyrelserna inte kan garantera då det inte görs någon beräkning av vad åtgärderna kostar över tid och det heller inte har avsatts pengar i någon budget till denna skötsel.

Vid bildande av ett naturreservat handlar åtgärderna i skötselplanen såväl om åtgärder av engångskaraktär som sådant som kan kallas löpande underhåll. Det är således ett stort åtagande som länsstyrelsen, dvs staten, åtar sig.

I underlagen till beslut om inrättande av ett nytt naturreservat saknas som regel budget för de anvisade åtgärderna. Det beror på att anslagen för reservatsskötsel bestäms för ett år i taget och det är regeringen som bestämmer hur stora anslagen blir, både till skötsel av reservat och till ersättning till markägare. Länsstyrelserna vet alltså inte än hur stor budget för reservatsskötsel som kommer att tilldelas länet kommande år.

Detta innebär att myndigheten varken kan, eller har, bedömt kostnaderna för vare sig bildandet eller den långsiktiga driften. Det kan vara av den anledningen som länsstyrelserna inte reserverar medel ur sitt anslag för reservatet. Men det innebär att underlaget inte är komplett och att det därför inte uppfyller ens grundläggande krav för beslutsfattande inom svenska myndigheter. Att myndigheten inte har översikt över sitt budgetutrymme för mer än ett år i taget är tyvärr mer regel än undantag för anslagsberoende verksamheter, men det är inget argument för att avstå från att utreda de kostnader som myndighetens beslut medför. Länsstyrelsens brist på förståelse av skillnaden mellan kostnader och tillgängliga medel gör att det är en mycket god idé att ifrågasätta myndighetens kapacitet att fatta beslut av denna dignitet.

Historiken visar att skötseln av naturreservat ofta inte utförts enligt den skötselplan som miljöbalken föreskriver.

Naturvårdsverket uppger hösten 2021 att ca 1 000 av Sveriges 5 000 naturreservat helt saknar en uppdaterad skötselplan.

Myndigheter såsom Naturvårdsverket och länsstyrelserna behöver uppmanas att kartlägga de långsiktiga effekter som uppstår när markägare som skött sin skog extra varsamt, och kanske aktivt sparat områden, bestraffas med att bli av med brukanderätten över marken.

Signalen som staten idag sänder ut blir därmed ofrånkomligen att höga naturvärden är en riskfaktor i företaget, vilket i sig är märkligt motsägelsefullt och liknas bäst vid en ekvation som inte går ihop.

Ann-Sofie Alm (M)